

ปัจจัยในวาททั้ง ๕

ปัจจัย

วาททั้ง ๕ นี้ กลุ่มตรจะกำหนดได้แม่นยำ ก็เพราะอาศัยปัจจัยที่ประกอบ ปัจจัยนั้นก็จัดเป็น ๕ หมวดตามวาทา.

๑. ปัจจัยในกัตตุวาท ๑๐ ตัว คือ อ, เอ, ย, ณุ, ณา, หา, ณาหา, โอ, ฌ, ฌย. ปัจจัยทั้ง ๑๐ ตัวนี้ แปรลงในธาตุ ๘ หมวดนั้น อย่างนี้ :-

อ. ดังนี้ :- ภาตติ, คจจติ, ลภตติ, ปจติ ฯ

วิธีประกอบ (ธาตุ+ปัจจัย+วิภัตติ) ลภ+อ+ติ

๒. ในกัมมวาท ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคม หน้า ย ด้วย

อ. ดังนี้ :- ปจียเต, สิวียเต เป็นต้น.

วิธีประกอบ (ธาตุ+ปัจจัย+วิภัตติ) ปจียเต, ปจจเต

ลพภตติ,

๓. ในภาววาท ลง ย ปัจจัย

อ. ดังนี้ :- ภูยเต เป็นต้น มรยเต

วิธีประกอบ (ธาตุ+ปัจจัย+วิภัตติ). นิสิตยเต

๔. ในเหตุกัตตุวาท ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ, ฌย, ณาเป, ณาปย. ตัวใดตัวหนึ่ง.

อ. ดังนี้:- ฌ = ปาเจติ, สิพเพติ. ฌย = ปาจยติ, สิพพยติ. ณาเป = ปาจาเปติ, สิพพาเปติ.

ณาปย = ปาจาปยติ, สิพพาปยติ. เป็นต้น.

วิธีประกอบ (ธาตุ+ปัจจัย+วิภัตติ)

ฌ, ฌย ภาเวติ, ภวายติ, สาเวติ, สวายติ

ณาเป, ณาปย อา เช่น ทา, ฐา ทาเปติ,

ทาปยติ ปติฏฐาเปติ, ปติฏฐापยติ

ปาเจติ, ปาจยติ, ปาจาเปติ, ปาจาปยติ

๕. ในเหตุกัมมมาจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย, ลงเหตุปัจจัย คือ ณาเป ด้วย, ลง ย ปัจจัยกับทั้ง

อิ อากม หน้า ย ด้วย อาปิยเต

อุ. ดังนี้ :- ปาจาปิยเต, สิพพาปิยเต. เป็นต้น.

วิธีประกอบ (ธาตุ+ปัจจัย+วิภัตติ).

ปาจาปิยติ}

แบบฝึกหัด

กิริยาต่อไปนี้ประกอบด้วยปัจจัยอะไร และเป็นวาจกอะไร

๑. ภาติ.....
๒. ทียเต.....
๓. ภาเวติ.....
๔. ภูยเต.....
๕. ปาจาปิยเต.....

แปลประโยคต่อไปนี้เป็นภาษามคธ

๑. เสฏฐิสฺส เคเห ฐนํ ภาติ ฯ
๒. เสฏฐินา ฐนํ ลพุกเต ฯ
๓. เสฏฐี ปุตฺตํ ฐนํ ลาภเต ฯ
๔. เสฏฐินา ปุตฺตํ ฐนํ ลาภาปิยเต ฯ
๕. ภิกฺขุ มรณสฺสติ ภาวียเต ฯ

ตารางแสดงปัจจัยในวจากทั้ง ๕

วจาก	ปัจจัยประจำวจาก	ตัวอย่าง
กัตตุวจาก	หมวด ฎ อ หมวด ฐ ฐ อ, เอ หมวด ทิว ย หมวด สฺ ญ, ณา หมวด กี ณา หมวด คหุ ณา หมวด ตนุ โอ หมวด จรุ ณะ, ณย	ฎ=ภาว+อ+ติ=ภาวติ ฐ+อ/เอ+ติ=ฐฐติ, ฐฐติ ทิว+ย=ทิพพ+ติ=ทิพพติ สฺ+ณา+ติ=สฺณาติ กี+ณา=ณา+ติ=กีณาติ คหุ+ณา+ติ=คณหาติ ตนุ+โอ+ติ=ตโนติ จรุ+ณะ/ณย+ติ=โจเรติ, โจรยติ
กัมมวจาก	ย ปัจจัย อิ อากมหน้า ย	ปจฺ+อิ+ย+เต=ปจยเต
ภาววจาก	ย ปัจจัย	ฎ+ย+เต=ฎยเต
เหตุกัตตุวจาก	ณะ, ณย, ณาเป, ณาปย ณะ, ณย ลงหลังธาตุที่เป็น อุ, อู ณาเป, ณาปย ลงหลังธาตุ ที่เป็น อา ณะ, ณย ลงหลังธาตุ..... ณาเป, ณาปย ลงหลังธาตุที่มีสระหลายตัว	ฎ+ณะ/ณย+เต= ภาเวติ, ภาวยติ ทา+ณาเป/ณาปย+ติ=ทาเปติ, ทापยติ กร+ณะ/ณย/ณาเป/ณาปย+ติ= กारेติ, การยติ, การาเปติ, การापยติ
เหตุกัมมวจาก	ธาตุบ้างตัวลง ปัจจัยประจำหมวดธาตุ แล้วลงเหตุปัจจัย ย และ อิ อากมหน้า ย	พฺ+ย+ณาเป+อิ+ย+ติ=พฺชฎาปิยติ